

ESG PRINCIPLES - A DRIVER OF SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT AND BUSINESS TRANSFORMATION

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES

 <https://timeedu.uz/>

 24.10.2025 y.

2-TO'PLAM
2-MAXSUS SON/2025

“ESG tamoyillari – hududlarni barqaror rivojlantirish va biznesni transformatsiyalash drayveri” mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy anjumani ilmiy maqolalar va tezislar to‘plami. -T.: TMII, 2025. – 752 bet.

Ushbu to‘plamda mamlakatimizda iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish, ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, iqlim o‘zgarishi oqibatlariga moslashish va ularni yumshatish, tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, ESG tamoyillari asosida hududlar va sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishini ta’minlash, hududlarda “yashil” iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlashning samarali iqtisodiy mexanizmlarini joriy qilish, yirik va o‘rta biznes korxonalari faoliyatini transformatsiyalash va raqobatbardoshligini oshirish, sanoat korxonalarida chiqindilarni boshqarish va sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish, “yashil” texnologiyalar, sun’iy intellekt asosida atrof-muhitni muhofaza qilish, raqamli iqtisodiyot sharoitida mavjud sanoat ishlab chiqarishni raqamli transformatsiya qilish jarayonlarini jadallashtirish orqali ishlab chiqarish sanoatini “drayver” sohaga aylantirish istiqbollari hamda barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlashning turli yo‘nalishlariga bag‘ishlangan ilmiy tadqiqot materiallari keltirilgan.

To‘plamda keltirilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va keltirilgan huquqiy-me’yoriy xujjatlarning haqqoniyligi, tanqidiy fikr-mulohazalar va takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

Сборник научных статей и тезисов Международной научно-практической конференции на тему «Принципы ESG – драйвер устойчивого развития регионов и трансформации бизнеса». – Т.: ТМII, 2025. – 752 с.

В сборнике представлены материалы научных исследований, посвященные устойчивому экономическому развитию нашей страны, диверсификации производства, адаптации к изменению климата и смягчению его последствий, повышению эффективности природопользования, обеспечению устойчивого развития регионов и промышленных предприятий на основе принципов ESG, внедрению эффективных экономических механизмов поддержки «зеленой» экономики в регионах, трансформации деятельности крупного и среднего бизнеса и повышению его конкурентоспособности, управлению отходами и развитию циклической экономики на промышленных предприятиях, охране окружающей среды на основе «зеленых» технологий, искусственному интеллекту, перспективам превращения обрабатывающей промышленности в «драйверную» отрасль за счет ускорения процессов цифровой трансформации действующего промышленного производства в условиях цифровой экономики, а также различным направлениям обеспечения устойчивого экономического роста.

Авторы сами несут ответственность за содержание представленных в сборнике материалов, достоверность содержащихся в нем статистических данных и представленных нормативно-правовых документов, а также за критические высказывания и предложения.

Tahrir hay’ati: i.f.n., dotsent Sh.K. Narbayev

i.f.n., professor I.S. Xotamov

i.f.d., professor Sh.I. Alibekov

i.f.d., professor V.P. Kuznetsov

i.f.f.d., dotsent N. Nosirova

i.f.f.d., dotsent D. Mamasoatov

assis. G. Axmedova

assis. A. Qudratxo‘jayev

Taqrizchilar: i.f.d., professor N.M. Maxmudov

i.f.d., professor A.A. Yadgarov

KIRISH SO‘ZI

ASSALOMU ALAYKUM, HURMATLI XALQARO ANJUMAN ISHTIROKCHILARI, AZIZ MEHMONLAR!

Sizlarni Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti hamda O‘zbekiston Ekologik Partiyasi Markaziy kengashi tomonidan tashkil etilayotgan mazkur Xalqaro ilmiy-amaliy anjumanda qutlashdan mamnunmiz!

Qadrli anjuman ishtirokchilari, bugun biz “ESG tamoyillari – hududlarni barqaror rivojlantirish va biznesni transformatsiyalash drayveri” mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman o‘tkazmoqdamiz. Bugungi anjumanning asosiy maqsadi mamlakatimizda iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish, ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, iqlim o‘zgarishi oqibatlariga moslashish va ularni yumshatish, tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, ESG tamoyillari asosida hududlar va sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishini ta’minlash, hududlarda “yashil” iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlashning samarali iqtisodiy mexanizmlarini joriy qilish, yirik va o‘rta biznes korxonalari faoliyatini transformatsiyalash va raqobatbardoshligini oshirish, sanoat korxonalarida chiqindilarni boshqarish va sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish, “yashil” texnologiyalar, sun’iy intellekt asosida atrof-muhitni muhofaza qilish masalalari bo‘yicha amalga oshirilayotgan ishlar, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llarini chiqur tahlil qilgan holda ilmiy amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan imzolangan qaror va farmonlar, Vazirlar Mahkamasi qarorlari, amalga oshirilayotgan islohotlar ushbu anjuman mavzusining naqadar dolzarbligini anglatadi. Yurtboshimiz tomonidan 2025-yilni “Atrof-muhitni asrash va “yashil” iqtisodiyot yili” deb nomlanishi hamda ushbu yo‘nalishda qabul qilingan Davlat dasturida belgilangan vazifalarning ijrosini ta’minlashda ma’lum ma’noda anjumanning ham o‘z hissasi bo‘ladi deb umid qilamiz.

Anjuman natijalaridan kutilayotgan ilmiy, ijtimoiy va iqtisodiy samaradorlik quyidagilarda o‘z ifodasini topadi:

Ilmiy samaradorlik – anjumandan kutilayotgan ilmiy-amaliy natija mamlakatimiz hududlarida barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta’minlash, sanoat korxonalarining atrof-muhitga bo‘lgan e’tiborini yanada kuchaytirish, biznes strategiyalarini takomillashtirish, shu bilan birga hududlar darajasida barqaror rivojlanishni amalga oshirish darajasini tahlil qilish, “atrof-muhit, jamiyat, boshqaruv” (ESG) tamoyillariga mos holda faoliyat ko‘rsatishlariga erishishning ustuvor yo‘nalishlarini tahliliy o‘rganish asosida olingan natijalarni umumlashtirib ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Ijtimoiy samaradorlik – muhokama qilinadigan masalalarning har birida ijtimoiy samara alohida o‘rin egallaydi. Chunki ESG-tamoyillarining asosiy xususiyati ham ijtimoiy sohaga yuqori darajada e’tibor qaratilishidadir. Shu jihatdan ijtimoiy samarani iqtisodiy jihatdan baholash, bu yo‘nalishda mavjud amaliyotlarni ilmiy tahlil qilishning konseptual yondashuvlarini ishlab chiqishga, hududlarda va biznes sohasida izchil islohotlarni amalga oshirish orqali jamiyatni rivojlantirish, aholining turmush darajasini yaxshilash, barqaror daromad manbalarini shakllantirish, tabiiy resurslar tejamkorligiga erishish asosida kelajak avlod uchun zahiralarini saqlab qolish, aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Iqtisodiy samaradorlik - iqtisodiy faoliyatning faol ishtirokchilaridan biri ishlab chiqarish korxonalaridir, ular tomonidan mahsulot ishlab chiqarish jarayonida sezilarli darajada uglerod izi qoldiriladi. Shaffof va ekologik toza ma’lumotlarni taqdim etish atrof-

muhitni muhofaza qilish qonunchiligiga rioya qilish uchun zarurdir. Iqtisodiy samaradorlik jihatidan mavzu doirasida muhokama qilinadigan har bir masala katta ahamiyatga ega. Birinchidan, sohada qonunchilik bazasini mustahkamlash; ikkinchidan, korxonalarda ESG tamoyillarini joriy yetishning iqtisodiy samaradorligini baholash uslubiyotini ishlab chiqish; uchinchidan, hududlarning barqaror rivojlanishi uchun mavjud salohiyatini baholash va shu asosda sohalarni diversifikatsiya qilish imkoniyatining vujudga kelishi, to'rtinchidan, korxona va tarmoqlarni rivojlantirishda "yashil" investitsiyalarni jalb qilish hamda ulardan samarali foydalanishga keng yo'l ochiladi.

Albatta bunday o'zgarishlar, texnologik taraqqiyotga hamohang ravishda, qo'shimcha imkoniyatlarni ochishga va rivojlanishning yangi strategiyalarini ishlab chiqishga keng imkoniyatlar yaratmoqda.

Lekin shu bilan bir qatorda, iqtisodiyotni raqamlashtirish va bunday sharoitda biznesni rivojlantirish jarayonlarida, o'ziga xos muammolar va turli savollar ham yuzaga kelmoqda.

Bunday masalalarni o'rganib, uning yechimlarini topish uchun Toshkent menejment va iqtisodiyot institutining professor-o'qituvchilari tomonidan ham turli ilmiy tadqiqotlarni olib borish yo'lga qo'yilgan. Ularning tadqiqotlari natijalaridan - o'quv jarayonlarida, ta'lim sifatini oshirish maqsadlarida, keng foydalaniladi.

Bu o'z navbatida, institutda menejment, iqtisodiyot va axborot texnologiyalari sohalarida tayyorlanadigan malakali mutaxassislarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki amaliy ko'nikmalarini ham oshirishga hizmat qiladi.

Bundan tashqari, institutda innovatsion dasturlar va loyihalar orqali talabalarni yangi texnologiyalar bilan tanishtirish, ularda raqamli iqtisodiyot va global biznes muhitida raqobatbardosh bo'lish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi.

Xalqaro ilmiy-amaliy anjumanni o'tkazishda hamkorlik qilayotgan O'zbekiston Ekologik Partiyasi Markaziy kengashiga, anjumanda ishtirok etayotgan O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Energetika vazirligi, BMT ning UNDP loyihasi vakillariga, Federal davlat byudjeti oliy ta'lim muassasasi Kozma Minin nomidagi Nijniy Novgorod davlat pedagogika universiteti, Umumrossiya davlat adliya universitetining (VGUYU) Shimoliy-Kavkaz instituti (filiali), Umumrossiya davlat adliya universitetining (VGUYU) Rostov instituti (filiali), Kazpotrebsoyuz Karaganda universiteti, Kyungdong Universiteti (Koreya Respublikasi), tashkilot va korxonalarining mutaxassislari, xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlarga o'z minnatdorchiligimizni izhor qilamiz.

Bugun sizlarning e'tiboringizga taqdim etiladigan taqdimotlar va fikrlar - bizni zamonaviy iqtisodiyotning yangi talablariga mos keladigan biznes modellarni yaratishga ilhomlantiradi.

Biz bu jarayonda, o'z tajribamizni almashish va birgalikda muammolarni hal qilish uchun yangi g'oyalarni kashf etishni maqsad qilamiz.

Umid qilamanki, anjumanimiz samarali va foydali bo'ladi.

Har biringizning ishtirokingiz va hissangiz bu jarayonda juda muhim.

Keling, birgalikda yangiliklarga ochiq bo'lib, innovatsion yechimlarni izlaylik!

Bugungi anjuman ishiga va unda ishtirok etayotgan barcha ishtirokchilarning ilmiy-ijodiy faoliyatlariga ulkan muvaffaqiyatlar tilaymiz!

Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti rektori

X. Axmedov

MUNDARIJA / ОГЛАВЛЕНИЕ

I SHO'BA. IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH, ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH, IQLIM O'ZGARISHI OQIBATLARIGA MOSLASHISH VA ULARNI YUMSHATISH, TABIIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	11
HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH DASTURLARINI XALQARO STANDARTLAR TIZIMIGA MOSLASHTIRISH IMKONIYATLARI	
Abdulloyev A.J., N.K.Sharapova	11
АНАЛИЗ ГОТОВНОСТИ УНИВЕРСИТЕТОВ К ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ ПРЕДПРИЯТИЕМ И РЕАЛИЗАЦИИ ESG-КОНЦЕПЦИИ	
Кузнецов В.П., Назарова Е.Н.	23
ЭКОНОМИКО-ПРАВОВОЙ КОНТРОЛЬ КАК МЕТОД ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	
Алибеков Ш.И.	33
ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ТАРКИБИНИ БОЗОР КОНЪЮНКТУРАСИ ЎЗГАРИШИГА МОС ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ	
Чариев К.А., Абдулазизов Ш.А.	37
BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL ENERGIYA TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI	
Asamxodjayeva S.Sh.	48
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH JARAYONIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARINI KENGAYTIRISH ISTIQBOLLARI	
Meyliqulov Sh.X.	56
МЕХАНИЗМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТЬЮ В КОМПАНИЯХ	
Киясов Б.Н.	60
РАЗРАБОТКА И ВНЕДРЕНИЕ СИСТЕМЫ КРІ ДЛЯ УПРАВЛЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬЮ СОТРУДНИКОВ НА ПРЕДПРИЯТИИ	
Ўқбар Айдын	66
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION XATARLARNI BOSHQARISH VA HUDUDIY "YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	
Rashidov J.X.	72
"QURILISH SOHASI FAOLIYATIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH"	
Alimov O.S.	82
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI MAKROIQTISODIY BARQAROR RIVOJLANTIRISH TANHILI	
Nazirova S.X.	89
ПОВЫШЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПРОИЗВОДСТВА ОДЕЖДЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	
Ахмедова Г.А.	99
ОПТИМИЗАЦИЯ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ В НИЖЕГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ НА ПРИМЕРЕ КОМПАНИИ «ГРУППА ГАЗ»	
Лаврентьева Е.В., Пахомичева А.С.	107
БЕРЕЖЛИВОЕ ПРОИЗВОДСТВО КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ	
Лаврентьева Е.В., Султанова Л.Л.	113
ТЕНДЕНЦИИ И ПРОБЛЕМЫ РОССИЙСКИХ РЕГИОНОВ ПО ВНЕДРЕНИЮ ESG – СТАНДАРТОВ	
Набоков В.И., Некрасов К.В.	121
ЎЗБЕКИСТОНДА КИРУВЧИ ТУРИЗМНИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНТИРИШДА АУТСОРСИНГ ХИЗМАТЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ЗАРУРАТИ	
Рискулов Р.Б.	125
KORXONADA BREND EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI	
Sa'dulloyev H.I.	134

RAQAMLI IQTISODIYOTNING MAMLAKAT IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA’SIRI VA “RAQAMLI O‘ZBEKISTON – 2030” STRATEGIYASINI AMALGA OSHIRISHDAN KUTILAYOTGAN NATIJALAR TAHLILI	
Sharipova Sh.B.	140
O‘ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	
Sharipov I.B.	147
РАЦИОНАЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ТЕРРИТОРИИ ДЕХКАНСКИХ ХОЗЯЙСТВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ГЕОИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ	
Ашуров А.Ф.	155
II SHO’BA. “YASHIL” TEXNOLOGIYALAR, SUN’IY INTELEKT VA ENG YAXSHI TEXNOLOGIYALAR (BAT) ASOSIDA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH	164
OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISH: RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYA QILISH YO‘LLARI	
Yuldashev I.B.	164
ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ МОДЕЛЬ «УНИВЕРСИТЕТ 4.0»: ПОДГОТОВКА КАДРОВ ДЛЯ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ НИЗКОУГЛЕРОДНОГО ПЕРЕХОДА	
Кузнецова С.Н., Цыбуцинина И.Е., Фролов Ю.С., Горев Н.А.	168
SUN’IY INTELEKT VA REAL VAQT TIZIMLARI ASOSIDA HUDUDIY AVTOMOBIL YO‘LLARI MUHANDISLIK INSHOATLARINI LOYIHALASH JARAYONINI MODELLASHTIRISH	
Norinov M.U., Zikrayev A.A.	177
REAL VAQT TIZIMLARI VA SUN’IY INTELEKT ASOSIDA EKOLOGIK MONITORINGNI AVTOMATLASHTIRISHNING ILMIY-ASOSIY YO‘NALISHLARI	
Ergashev O.M.	186
ИКЛИМ ЎЗГАРИШЛАРИ ШАРОИТИДА АГРАР СОҲАНИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНТИРИШДА СУҒУРТА МЕХАНИЗМИНИНГ РОЛИ	
Вахобов А.Р.	195
ИНСОН ВА АТРОФ-МУҲИТ УЙҒУНЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ЙЎЛЛАРИ.	
Йўлдошев Н.Қ.	202
SUN’IY INTELEKTDAN ATROF-MUHITNI MUHOFAZALASHDA FOYDALANISH	
Nasriddinov I.X., Tulyaganov E.J.	209
O‘ZBEKISTONDA KO‘ZI OJIZ SHAXSLARNING IQTISODIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK IMKONIYATLAR	
Isayev K.A., Qurbanov A.G’.	215
ЧОРВАЧИЛИК ХЎЖАЛИКЛАРИ ВА УЛАРГА ХИЗМАТ КЎРСАТУВЧИ СУБЪЕКТЛАР ЎРТАСИДА КООПЕРАЦИЯ МУНОСАБАТЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ АҲАМИЯТИ	
Худайбердиев Ў.Э.	221
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA TIZIMI RIVOJLANISHI SHAROITIDA BIZNESNI BOSHQARISH VA TASHKIL QILISH	
Kambarova Sh.M.	228
BARQAROR INVESTITSİYALAR VA ESG ME’ZONLARI: NAZARIY TAHLIL	
Maxmasobirova N.U.	235
“O‘ZBEKISTON SANOAT TARMOQLARIDA ESG TAMOIYLLARIGA ASOSLANGAN BOSHQARUV MECHANIZMLARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH”	
Rusatamov Z.X.	241
THE ROLE OF ESG PRINCIPLES IN ATTRACTING INSTITUTIONAL INVESTORS IN CORPORATE GOVERNANCE	
Sadikova M.A.	249
OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY DIVERSIFIKATSIYANING O‘RNI	
Daminova O.M.	254
КОНФУЦИАНСКИЕ ИДЕИ В КОРПОРАТИВНОМ УПРАВЛЕНИИ УЗБЕКИСТАНА	
Нарзуллаева Г.С., Сайфуллаева М.И., Носирова Н.Д.	262
YASHIL TEXNOLOGIYALAR VA SUN’IY INTELEKTNING SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	
Yakubova U.A.	278

HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY–INSTITUTSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA BU YO‘NALISHDAGI DAVLAT SIYOSATI	
Qo‘chqorova M.U.	284
INKLYUZIV IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATI RIVOJLANISHINING XORIJIY TAJRIBALARI	
Qurbanov A.G‘.	291
GLOBAL BIZNESDA INNOVATSIYALAR VA ULARNING XUSUSIYATLARI	
Murtazaev O.O.	298
SANOAT KORXONALAR BARQAROR RIVOJLANISHINING NAZARIY-USLUBIY JIHATLARI	
Ismatulloeva M.F.	304
TRANSPORT XIZMATLARINI IQTISODIYOTDA TUTGAN O‘RNI VA VAZIFALARI	
Karimova Sh.U.	311
ФИНАНСОВОЕ ОЗДОРОВЛЕНИЕ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ АГРОБИЗНЕСА КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И СОКРАЩЕНИЯ БЕДНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ	
Адиллов Ш.Ш.	315
III SHO‘BA. ESG TAMOIYILLARI ASOSIDA HUDUDLAR VA SANOAT KORXONALARINING BARQAROR RIVOJLANISHINI TA‘MINLASH YO‘NALISHLARI.....	325
“SANOAT-5.0” VA BARQARORLIK: ASOSIY TENDENSIYALAR VA MUAMMOLAR	
Xotamov I.S., Qudratxo‘jayev A.K.	325
ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ КАК ДРАЙВЕР УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	
Мырзалиева Г.А., Байкенжеева Д.Б.	334
QISHLOQ XO‘JALIGIDA RESURSLARDAN OQILONA FOYDALANISH YO‘LLARI	
Asamxodjayeva Sh.Sh., Qodirov S.Q.	341
ESG TAMOIYILLARI HUDUDIY IQTISODIY SIYOSATDA: BARQAROR RIVOJLANISHNING YANGI PARADIGMASI	
Zaynutdinov I.S.	348
ESG TAMOIYILLARI ASOSIDA SANOAT CHIQINDILARINI QAYTA ISHLASHNING BARQAROR RIVOJLANISHGA TA‘SIRI	
Yusupov U.M.	353
AGLOMERATSIYALARNING “YASHIL” IQTISODIYOT RIVOJLANISHIGA TA‘SIRI	
Mardonov Sh.	362
O‘ZBEKISTON UZUMCHILIK KORXONALARINING EKSPORT SAMARADORLIGIGA EKO-MARKETING TA‘SIRINI TAHLIL QILISHDA SUN‘IY INTELLEKT VA MASHINAVIY O‘RGANISHGA ASOSLANGAN YANGI EKONOMETRIYA YONDASHUVI	
Usmonova Diyora Mahmud qizi	367
O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA SANOATNI TUTGAN O‘RNI.....	379
Matchanova Ma‘rifat Ikramovna.....	379
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH JARAYONIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARINI KENGAYTIRISH ISTIQBOLLARI	
Meyliqulov Sh.X.	384
AVTOMOBILSOZLIKDA MAHALLIYLASHTIRISHNI RIVOJLANTIRISHDA IKKINCHI DARAJALI YETKAZIB BERUVCHILARNING O‘RNI VA ULARNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI	
Qobilov R.Sh.	388
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МОДЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ В КОМПАНИЯХ	
Аділ Ф.С.	392
ВНЕДРЕНИЕ СОВРЕМЕННЫХ МОДЕЛЕЙ И МЕТОДОВ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ В КОМПАНИЯХ	
Жолдасова А.Б.	397
ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ РАЗРЕШЕНИЯ КОРПОРАТИВНЫХ КОНФЛИКТОВ	
Кемпірәлі Е.Қ.	404
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ: ШАГИ К ИХ АВТОМАТИЗАЦИИ	
Пернебаев Е.Б.	409
ВНЕДРЕНИЕ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КОРПОРАТИВНЫМИ ИЗМЕНЕНИЯМИ НА ПРЕДПРИЯТИИ	

Рахатова Ж.Н.	414
HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY-INSTITUTSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA BU YO'NALISHDAGI DAVLAT SIYOSATI	
Musulmonova Sh., Hikmatov M.	422
SANOAT KORXONALARIDA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISHNING MILLIY VA XORIJIY TAJRIBASI	
Toxirov J.M.	426
GREEN CAR: QISHLOQ XO'JALIGIDA NAZORATNI YENGILLASHTIRUVCHI AQLLI ROBOT	
Qurbonov Sh.B.	434
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINING TAHLILI	
Baxromov A.B.	437
XALQARO AUDIT STANDARTLARIGA MUVOFIQ AUDITORLIK TEKSHIRUVLARINI YTKAZISH MASALALARI	
Ahmadjonov A.K.	443
ЎЗБЕКИСТОНДА ДАВЛАТ ИШТИРОКИДАГИ КОРХОНАЛАРНИ ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ ҚИЛИШ: ИНСТИТУЦИОНАЛ АСОСЛАР, ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАР ИНТЕГРАЦИЯСИ ВА РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	
Ashurov Z.A.	448
IV SHO'BA. KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI TRANSFORMATSIYALASH VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	459
KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI EKSPORT FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	
Mamasoatov D.R.	459
РЕСТРУКТУРИЗАЦИЯ В СФЕРЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЗАНЯТОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: АНАЛИЗ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА РЫНОК ТРУДА	
Abduraimova N.P.	464
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BIZNES JARAYONLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI	
Suyunov Y.B.	479
АРАБСКАЯ РЕСПУБЛИКА ЕГИПЕТ НА ПУТИ К УСТОЙЧИВОМУ ЭКОНОМИЧЕСКОМУ РОСТУ	
Ziyadullaeva L.C.	487
THE IMPACT OF THE CHINA-KYRGYZSTAN-UZBEKISTAN RAILWAY ON UZBEKISTAN'S ECONOMIC DEVELOPMENT: MECHANISMS, EFFECTS, AND POLICY RESPONSES	
Ye Maoqing.	492
XORIJIY INNAVATSION INVESTITSİYALARNI JALB ETISH DOLZARBLIGI	
Tulyaganov E.J., Ubaydullayeva G.E.	502
QURG'OQCHIL MINTAQALARDA KICHIK AGROBIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	
Qulliyev O.A.	507
BANKLARNING MOLİYAVIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA KAPITAL VA AKTIVLAR RENTABELLIGINING AHAMIYATI	
Alimjanova D.S.	516
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИЯМИ В БИЗНЕС-СФЕРЕ	
Rahymjanova A.A.	519
MAMLAKATIMIZDA EKSPORT JARAYONLARINI BARQARORLASHTIRISH OMILLARI	
Abdvaliyev Sh.X.	524
SANOAT KORXONALARIDA HR MENEJMENT TIZIMINI JORIY ETISH VA XODIMLARNI BOSHQARUV HOLATI TAHLILI	
Toshtemirov S.G'.	534
INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA MOTIVATSIYA TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	
Abdufattoxova H.	539
AVTOMATLASHTIRILGAN BUYUMLARNI SARALOVCHI ROBOTLAR	
G'ulomov X.A.	545

APPLICATION OF ESG PRINCIPLES AS A WAY TO INCREASE COMPETITIVENESS IN THE MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES	
Kurbanov U.A., Kurbanova Sh.Y., Alimova D.T.	548
ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА РЫНОК ТРУДА.	
Фарходова Ш.Ш.	554
СОВРЕМЕННЫЕ НОВЕЙШИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ЭКОНОМИКЕ И БИЗНЕСЕ: РОЛЬ В СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ РК	
Агабекова Ш.Н., Бокушева С., Байкенжеева Д.Б.	557
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКИ В РЕГИОНАХ КАЗАХСТАНА: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	
Жартай Ж.М., Саттыбаева Д.М., Рахимова А.Н., Никкель Л.Д.	565
O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH: MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	
Vahangurov O.O.	571
O‘ZBEKISTONNING YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH YO‘LLARI VA USTUVORLIKLARI	
Lugmanov B.M.	577
KAPITAL TANQISLIGI SHAROITIDA MOLIVAVIY RESURLARNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH	
Arziyev S.	585
V SHO‘BA. ESG STANDARTLARIGA MOS KELADIGAN INVESTITSIYA LOYIHALARINI QO‘LLAB-QUVVATLASH, DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK VA XALQARO MOLIVA INSTITUTLARI	590
SANOAT KLASTERLARI – SANOAT SALOHİYATINI OSHIRISHNING STRATEGİK YO‘NALISHI SIFATIDA	
Sobirov A.A.	590
АНАЛИЗ ВА СИНТЕЗ МЕТОДЛАРИНИНГ ЭВОЛЮЦИЯСИ	
Dusmuratov P.D., Nosirova N.J.	597
ESG-ФАКТОРЫ В ПРИНЯТИИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕШЕНИЙ: ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ	
Kim L.N., Eltaev N.K.	606
КЛЮЧЕВЫЕ АСПЕКТЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭКОНОМИКИ НА ПРИМЕРЕ НИЖЕГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ	
Remizova I.V.	614
TIJORAT BANKLARIDA DAVLAT MAQSADLI DASTURLARINI MOLIVALASHNING ILG‘OR XORIY TAJRIBALARI	
Shodiyev Sh.S.	620
ВЛИЯНИЕ ЗЕЛЁНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВ	
Usmanova Yu.	623
YASHIL ENERGETIKA SOHASIDA INVESTITSIYALARNING ROLI	
Primov S.F.	632
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ РЕСУРСОВ В РАМКАХ ЗЕЛЕННЫХ РАБОЧИХ МЕСТ	
Huvaydulloeva I.X.	638
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INVESTITSIYALARNI JALB QILISH	
Primov S.F.	642
TIJORAT BANKLARINING FAOLIYATIDA UCHRAIDIGAN RISKLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO‘LLARI	
Husanboev A.F.	647
ВЛИЯНИЕ ПРИНЦИПОВ ESG НА РЕЗУЛЬТАТЫ ПЕРВИЧНОГО ПУБЛИЧНОГО РАЗМЕЩЕНИЯ АКЦИЙ: КОМПЛЕКСНЫЙ АНАЛИЗ	
Saydulloev Sh.	653
RAHBAR KADRLARNING BOSHQARUV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI	
Olimov S.A.	660
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK TADBIRKORLIKNING O‘RNI VA AHAMIYATI	
Kurbanova Sh.Y., Yusupov A.A.	667
ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ТРАНСФОРМАЦИЮ БИЗНЕС-МОДЕЛЕЙ И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ	

Koptaeva G.II., Bekebaeva M.O.	672
HUDUDLAR TASHQI IQTISODIY STRATEGIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI	
Toshboyev M.M.	680
QISHLOQ XO‘JALIGIDA KLASSTERLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA‘MINLASHDA DAVLAT SUBSIDİYALARINING AHAMIYATI	
Yuldasheva D.K.	689
O‘ZBEKISTONDA JISMONIY TARBIYA VA SPORTNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY-IJTIMOIIY AHAMIYATI	
Mamatov M.N.	699
RAQAMLI-ELEKTRON PULLAR VA KRIPTOVALYUTALAR FARQLARI	
Matchanov T.M., Matchanova M.I.	703
AXBOROT TIZIMLARI XUSUSIYATLARI	
Norinov M.U., Abdulxamid A.I., Oripov O.I., Madaminov F.R.	709
CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH SANOATI VA ATROF-MUHITGA SALBIY TA‘SIRINI KAMAYTIRISH YO‘LLARI	
Tursunqulov Sh.R.	715
O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ISHLAB CHIQARISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH VA IQLIM O‘ZGARISHI OQIBATLARIGA MOSLASHISH MEXANIZMLARI	
Abduraxmanova Z.T., Rustamova M.M.	722
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI SANOATDA EKOLOGIK SAMARADORLIKNI OSHIRISH	
Hasanov H.X.	727
SHADOW ECONOMY EXPOSED: THE HIDDEN FORCES SHAPING ECONOMY.	
Arziev Sh.R.	735
TIJORAT BANKLARIDA INNOVATSION MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH MEXANIZMLARI	
Axmedova D.B.	741

TO‘QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION XATARLARNI BOSHQARISH VA HUDUDIIY “YASHIL” IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Rashidov Jamshid Xamidovich

Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti

“Biznes boshqaruvi va moliya” kafedrasida dotsenti

E-mail: rashidovj75@gmail.com

Orcid: 0000-0001-7847-5397

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada to‘qimachilik korxonalarida innovatsion xatarlarni samarali boshqarish va hududiy “yashil” iqtisodiyotni rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari yoritilgan. Innovatsion faoliyatda yuzaga keladigan texnologik, moliyaviy, ekologik va tashkiliy xatarlar tahlil qilingan hamda ularning ishlab chiqarish samaradorligi va barqaror rivojlanishga ta’siri o‘rganilgan. Shuningdek, “yashil” iqtisodiyotni rivojlantirish doirasida ekologik toza texnologiyalarni joriy etish, chiqindilarni qayta ishlash va energiya samaradorligini oshirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan.*

***Kalit so‘zlar:** innovatsion xatarlar, to‘qimachilik sanoati, yashil iqtisodiyot, ekologik texnologiyalar, barqaror rivojlanish, hududiy mexanizmlar.*

***Аннотация.** В статье рассматриваются вопросы эффективного управления инновационными рисками на предприятиях текстильной промышленности и совершенствования механизмов развития региональной «зелёной» экономики. Проведен анализ технологических, финансовых, экологических и организационных рисков, возникающих в инновационной деятельности, а также их влияния на эффективность производства и устойчивое развитие. Предложены меры по внедрению экологически чистых технологий, переработке отходов и повышению энергоэффективности в рамках концепции «зелёной» экономики.*

***Ключевые слова:** инновационные риски, текстильная промышленность, зелёная экономика, экологические технологии, устойчивое развитие, региональные механизмы.*

***Annotation.** This article examines the effective management of innovation risks in textile enterprises and the improvement of regional “green” economy development mechanisms. It analyzes technological, financial, environmental, and organizational risks arising in innovation activities and their impact on production efficiency and sustainable development. The article also proposes measures for introducing eco-friendly technologies, waste recycling, and increasing energy efficiency within the framework of the green economy.*

***Keywords:** innovation risks, textile industry, green economy, environmental technologies, sustainable development, regional mechanisms.*

Kirish

Hozirgi davrda jahon iqtisodiyotida innovatsion rivojlanish, ekologik barqarorlik va resurslardan oqilona foydalanish masalalari strategik ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, ishlab chiqarish tarmoqlarida innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish orqali yuqori samaradorlikka erishish, raqobatbardoshlikni oshirish va barqaror rivojlanishni ta’minlash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

O‘zbekiston iqtisodiyotida to‘qimachilik sohasi eksport salohiyati, ishlab chiqarish hajmi va bandlikni ta’minlashdagi roli bilan yetakchi tarmoqlardan biri hisoblanadi. Shu bilan birga, mazkur tarmoqda texnologik yangilanishlar, raqamli

yechimlar, ekologik toza ishlab chiqarish jarayonlarini yo'lga qo'yish innovatsion taraqqiyotning muhim omiliga aylanmoqda. Biroq innovatsion faoliyatni kengaytirish jarayonida texnologik, moliyaviy, tashkiliy va ekologik xatarlar yuzaga keladi. Bu xatarlar korxonalarining ishlab chiqarish barqarorligi, moliyaviy natijalari va bozor raqobatbardoshligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Boshqa tomondan, hududiy miqyosda "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasi energetika samaradorligini oshirish, chiqindilarni qayta ishlash, tabiiy resurslardan tejab-tergab foydalanish va ekologik muvozanatni saqlashga qaratilgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Hududlarda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish mexanizmlarining samaradorligi esa korxonalar darajasida ekologik innovatsiyalarni qo'llash va xatarlarni to'g'ri boshqarish bilan uzviy bog'liqdir.

Shu bois, to'qimachilik korxonalarida innovatsion xatarlarni boshqarish masalasini hududiy "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish mexanizmlari bilan integratsiyalashgan holda o'rganish ilmiy va amaliy jihatdan katta ahamiyatga ega. Bu jarayon ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, ekologik barqarorlikni ta'minlash hamda milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

So'nggi yillarda innovatsion xatarlarni boshqarish va "yashil" iqtisodiyot mexanizmlarini shakllantirish bo'yicha ko'plab ilmiy-tadqiqotlar olib borilmoqda. Raqobatbardoshlikni oshirishda texnologik innovatsiyalarni keng joriy etish hamda ekologik barqarorlikni ta'minlash zamonaviy iqtisodiyotning muhim omillaridan biri sifatida qaralmoqda [1]. Xususan, to'qimachilik sanoatida energiya samaradorligi, suv resurslarini tejash va chiqindilarni qayta ishlash texnologiyalarini qo'llash orqali ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilishga e'tibor kuchaymoqda [2].

Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatmoqdaki, innovatsion xatarlarni aniqlash va ularni samarali boshqarish mexanizmlari, ishlab chiqarish jarayonlarining raqamlashtirilishi va barqaror texnologiyalarni joriy etish bilan chambarchas bog'liqdir. Masalan, Yevropa Ittifoqida to'qimachilik klasterlari uchun ekologik sertifikatlash tizimi, uglerod izini kamaytirish dasturlari va innovatsion moliyalashtirish instrumentlari keng qo'llanilmoqda [3].

"Yashil" iqtisodiyotga o'tish masalalari bo'yicha Jahon banki va Xalqaro energetika agentligi tomonidan tayyorlangan hisobotlarda hududiy darajada ekologik infratuzilmani rivojlantirish, yashil investitsiyalarni jalb qilish va davlat-xususiy sheriklik asosida loyihalarni amalga oshirishning muhimligi ta'kidlanadi[4]. Shu bilan birga, ilmiy izlanishlar natijalariga ko'ra, innovatsion xatarlarni faqat korxona ichida boshqarish bilan cheklanmasdan, ularni hududiy

strategiyalar va barqaror rivojlanish siyosatlari bilan uyg'unlashtirish samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi [5].

So'nggi yillardagi milliy ilmiy ishlar ham to'qimachilik sanoatida ekologik texnologiyalarni joriy etish, chiqindisiz ishlab chiqarish tizimlarini yaratish va raqamli boshqaruv yechimlarini qo'llash bo'yicha dolzarb masalalarni ko'tarib chiqmoqda [6]. O'zbekiston Respublikasida "Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" doirasida energiya tejankor texnologiyalar, qayta tiklanuvchi energiya manbalari va ekologik talablarni kuchaytirishga qaratilgan qator me'yoriy-huquqiy hujjatlar qabul qilindi.

Umuman olganda, mavjud ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, innovatsion xatarlarni boshqarish va yashil iqtisodiyotni rivojlantirish mexanizmlarini integratsiyalashgan holda tadqiq etish O'zbekiston sharoitida hali to'liq o'z ilmiy-uslubiy yechimini topmagan. Shu sababli, ushbu yo'nalishda ilmiy asoslangan yangi yondashuvlar ishlab chiqish dolzarbdir.

Metodologiya

Tadqiqotda to'qimachilik korxonalarida innovatsion xatarlarni baholash va hududiy "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish mexanizmlarini tahlil qilish uchun tizimli, taqqoslash va statistik uslublar qo'llanildi.

Tizimli yondashuv orqali innovatsion xatarlar va ekologik mexanizmlarning o'zaro bog'liqligi aniqlab berildi. Taqqoslash usuli yordamida O'zbekiston tajribasi xalqaro amaliyot bilan solishtirildi. Statistik tahlil asosida ishlab chiqarish ko'rsatkichlari, energiya sarfi va ekologik ta'sir omillari o'rganildi.

Bundan tashqari, me'yoriy-huquqiy hujjatlar, xalqaro hisobotlar va zamonaviy ilmiy adabiyotlar kontent tahlili orqali tahlil qilindi, bu esa ilmiy xulosalarning ishonchligini ta'minladi.

Tahlil va natijalar

O'zbekiston iqtisodiyotida to'qimachilik sanoati nafaqat eksportning asosiy drayveri, balki aholi bandligini ta'minlovchi muhim tarmoqlardan biridir. So'nggi yillarda ushbu sohada ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish, texnologik modernizatsiya va global bozorga integratsiyalashuv bo'yicha sezilarli natijalarga erishildi. Biroq innovatsion jarayonlar bilan bog'liq xatarlarni samarali boshqarish va ishlab chiqarishning ekologik barqarorligini ta'minlash masalalari hali to'liq hal etilmagan. Natijada, ko'plab to'qimachilik korxonalari zamonaviy ekologik talablar va raqobat sharoitida strategik ustunlikka erisha olmayapti [7].

1. Innovatsion xatarlarning hozirgi holati.

O'zbekiston to'qimachilik sanoatida innovatsion faoliyat ko'proq texnik yangilanishlarga qaratilgan. Ya'ni, asosan yangi uskunalarni xarid qilish, ishlab chiqarish liniyalarini avtomatlashtirish va raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarish maqsadida texnologik investitsiyalar amalga oshirilmoqda. Ammo

innovatsion risk-menejmentining strategik jihatlari - ekologik, ijtimoiy va institutsional xavflarni aniqlash hamda ularni boshqarish mexanizmlari yetarli darajada rivojlanmagan [8].

Misol uchun, ishlab chiqarish jarayonlarida suv va energiya resurslarining ortiqcha sarfi, chiqindilarni qayta ishlash tizimlarining zaifligi, uglerod izi ko'rsatkichlarining yuqoriligi va resurslardan foydalanish samaradorligining pastligi mavjud asosiy muammolardan hisoblanadi. Bu holat xalqaro bozorda "yashil" standartlar bilan ishlaydigan xaridorlar va investorlar uchun jiddiy to'siq bo'lib xizmat qilmoqda [9].

2. Hududiy "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishdagi nomutanosibliklar.

Hududlar kesimida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, ayrim sanoat zonalarida "yashil" texnologiyalarni joriy etish borasida ijobiy natijalar kuzatilayotgan bo'lsa-da, ko'plab viloyatlarda hali ham an'anaviy ishlab chiqarish yondashuvlari ustunlik qilmoqda. Bu esa hududlararo ekologik samaradorlik darajasida sezilarli tafovutlarga olib kelmoqda. Ayrim korxonalarda energiya tejaydigan uskunalari, qayta tiklanuvchi energiya manbalari va chiqindilarni kamaytirish texnologiyalari joriy etilayotgan bo'lsa-da, ko'pchilik ishlab chiqaruvchilar hali ham bunday texnologiyalarni qo'llashga tayyor emas [10].

Bunga sabab sifatida quyidagi omillarni keltirish mumkin:

- moliyaviy resurslarning cheklanganligi, xususan, kichik va o'rta biznes sub'yektlari uchun ekologik modernizatsiyaga katta miqdorda investitsiya kiritish qiyin;
- kadrlar salohiyatining yetarli emasligi, ekologik texnologiyalar va "yashil" standartlar bo'yicha mutaxassislar tanqisligi;
- me'yoriy-huquqiy bazaning sustligi, ya'ni ekologik rag'batlantiruvchi mexanizmlar va soliq imtiyozlarining yetarli darajada ishlamasligi;
- mahalliy boshqaruv organlari darajasida koordinatsiyaning pastligi, bu esa hududiy "yashil" siyosatni amalga oshirishni sekinlashtirmoqda [11].

Muammo va yechimlar tahlili.

1. Innovatsion xatarlarni kompleks baholash tizimining yo'qligi. Ko'pgina korxonalarda investitsion loyihalar faqat iqtisodiy mezonlar asosida baholanadi. Ekologik va ijtimoiy xatarlar, shuningdek, texnologik noaniqliklar baholash jarayoniga kiritilmaydi.

Innovatsion xatarlarni baholashda iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy mezonlarni o'z ichiga olgan kompleks metodologiyalarni joriy etish zarur. Xalqaro ISO 14001 ekologik menejment standartlari, shuningdek ESG (Environmental, Social, Governance) ko'rsatkichlariga asoslangan baholash tizimlarini tatbiq etish samarali natija beradi [12].

2. Moliyalashtirish manbalarining cheklanganligi. Ekologik modernizatsiyalash katta mablag‘ talab qiladi, biroq korxonalar ko‘pincha imtiyozli moliyalashtirish manbalariga ega emas.

Davlat tomonidan “yashil kreditlar” va ekologik grantlar mexanizmlarini kengaytirish, xalqaro ekologik fondlar bilan hamkorlikni kuchaytirish kerak. Bundan tashqari, xususiy sektorni rag‘batlantirish uchun soliq imtiyozlari, subsidiyalar va kafolat mexanizmlari yo‘lga qo‘yilishi lozim [13].

3. Hududiy tafovutlar va koordinatsiya yetishmasligi. Hududlar o‘rtasida “yashil” texnologiyalarni joriy etish darajasi notekis bo‘lib, ayrim viloyatlar bu borada ancha orqada qolmoqda. Hududiy “yashil” klasterlarni tashkil etish, ya’ni ishlab chiqaruvchilar, ilmiy markazlar va davlat tuzilmalari o‘rtasida kooperatsiya mexanizmlarini yaratish zarur. Bunday klasterlar tajriba almashish, innovatsiyalarni joriy etish va moliyalashtirishni muvofiqlashtirishda muhim o‘rin egallaydi [14].

4. Ko‘plab korxonalarda ekologik menejment va innovatsion risklarni boshqarish bo‘yicha maxsus tayyorlangan mutaxassislar mavjud emas. Oliy ta’lim muassasalari va malaka oshirish markazlarida ekologik boshqaruv, “yashil” texnologiyalar va innovatsion menejment bo‘yicha yangi o‘quv dasturlarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish zarur [15].

1-jadval

O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatining eksporti va muammoli ko‘rsatkichlari²⁸

Ko‘rsatkichlar	Ma’lumot	Vaqt – davr	Izoh / muammo
To‘qimachilik mahsulotlari eksporti, umumiy qiymati	US\$ 2.9 milliard	2024- yil (yanvar-dekabr)	Eksport umumiy ichida 10.6 % ulushga ega
Eksport tarkibida paxta ipi (yarn)	US\$ 1.237 milliard	2024- yil	Eksportning yetakchi qismi
Yakunlangan (tayyor) matolar (finished textiles) eksporti	US\$ 1.124 milliard	2024- yil	Qimmatli qo‘shimcha qiymat yaratilgan mahsulotlarning ulushi
Trikotaj matolar (knitwear) eksporti	US\$ 292.1 million	2024- yil	Nisbatan past qiymatdagi mahsulotlarga tegishli
Matolar (fabrics) eksporti	US\$ 145.9 million	2024- yil	Tikuvchilik va tayyor mahsulotlar oldida turadi
Paypoq va trikotaj buyumlari (hosiery) eksporti	US\$ 42.6 million	2024- yil	Arzimagan ulush, yuqori qo‘shimcha qiymat yaratish imkoniyati kamroq
Eksport o‘sishi (to‘qimachilik mahsulotlari)	14.7 %	Q1, 2024 vs Q1, 2023	Eksport hajmi oshgan, ammo mahsulot tarkibi jihatdan diversifikatsiya yetishmaydi

²⁸ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan

Ishlab chiqarish hajmi, to'qimachilik + kiyim-kechak	123.3 trillion so'm	2024- yil	Ishlab chiqarish hajmi o'sdi, lekin eksportda pasayish ko'rinmoqda
Eksport pasayishi	6.7 %	2024- yil (eksport vs 2023)	Ichki omillar yoki global talabdagi o'zgarishlar ta'siri bo'lishi mumkin

Yo'qorida keltirilgan jadvalda O'zbekiston to'qimachilik sanoatining so'nggi yillardagi eksport ko'rsatkichlari, mahsulot turlari bo'yicha taqsimoti va ishlab chiqarish hajmlari bo'yicha rasmiy statistik ma'lumotlar keltirilgan²⁹.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, to'qimachilik mahsulotlarining umumiy eksport hajmi 2024- yilda 2,9 milliard AQSh dollarini tashkil etgan bo'lib, bu mamlakatning umumiy eksportida qariyb 10,6 % ulushni egallaydi. Bu ko'rsatkich sohaning milliy iqtisodiyotdagi strategik ahamiyatini tasdiqlaydi [16].

Eksport tarkibida paxta ipi (yarn) yetakchi o'rinda bo'lib, 2024- yilda 1,237 milliard AQSh dollari miqdorida eksport qilingan. Bu, asosan, past qayta ishlov darajasidagi mahsulotlar ulushi yuqoriligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, yakunlangan matolar (finished textiles) eksporti ham nisbatan yuqori bo'lib, 1,124 milliard AQSh dollarini tashkil etgan. Bu segment yuqori qo'shimcha qiymatli mahsulotlar hisoblanadi va kelgusida eksport tarkibini diversifikatsiya qilishda muhim o'rinni egallaydi [17].

Shu bilan birga, trikotaj matolar, matolar va paypoq-buyumlar eksporti hajmi nisbatan past bo'lib qolmoqda. Xususan, trikotaj matolar eksporti 292,1 million AQSh dollari, matolar esa 145,9 million AQSh dollari, paypoq va trikotaj buyumlar esa atigi 42,6 million AQSh dollarini tashkil etgan. Bu holat tayyor mahsulotlar segmentining rivojlanmaganligini ko'rsatadi, holbuki, aynan ushbu segmentlar global bozor talabida yuqori darajadagi qo'shimcha qiymatga ega bo'lgan mahsulotlardir [18].

E'tiborga molik jihatlardan yana biri shundaki, 2024- yilning birinchi choragida to'qimachilik eksporti hajmi o'tgan yilning shu davriga nisbatan 14,7 % ga oshgan bo'lsa-da, umumiy yillik eksport hajmida 6,7 % pasayish kuzatilgan. Bu ikki ko'rsatkich o'rtasidagi tafovut eksportning mavsumiyligi, global talab o'zgarishlari va logistika cheklovlari kabi omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin[19].

Shuningdek, ishlab chiqarish hajmlari bo'yicha ko'rsatkichlar tahlili ham e'tiborga loyiqdir. 2024- yilda to'qimachilik va kiyim-kechak sanoatida ishlab chiqarishning umumiy hajmi 123,3 trillion so'mni tashkil etgan. Bu o'tgan yilga nisbatan sezilarli o'sishni anglatadi. Biroq ishlab chiqarish hajmi oshgan bo'lishiga

²⁹ O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2024). Sanoat ishlab chiqarish ko'rsatkichlari. <https://stat.uz>

qaramay, eksportning qisqarishi sohada ichki bozorning kengayib borayotganligi, ayrim korxonalarining eksportga chiqishda qiyinchiliklarga duch kelayotganini bildiradi [20].

2-jadval

O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida ishlab chiqarish hajmi, eksport va energiya samaradorligi ko‘rsatkichlari (2020–2024)³⁰

Yillar	To‘qimachilik ishlab chiqarish hajmi (mlrd so‘m)	Eksport hajmi (mlrd AQSh dollari)	Energiya sarfi (kVt/soat har 1 mln so‘m mahsulotga)	Qayta tiklanuvchi energiya ulushi (%)
2020	28 450	1,90	1460	5,2
2021	32 870	2,38	1415	6,8
2022	37 920	3,11	1330	8,4
2023	41 300	3,57	1240	10,1
2024	45 600	4,02	1160	12,7

O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida so‘nggi besh yillik davr (2020–2024) mobaynida ishlab chiqarish hajmi, eksport ko‘rsatkichlari, energiya samaradorligi va qayta tiklanuvchi energiya ulushi bo‘yicha sezilarli ijobiy dinamikani aks ettiradi. Avvalo, ishlab chiqarish hajmining o‘shish sur‘atlari e‘tiborga loyiq: 2020-yilda 28,45 trillion so‘mni tashkil etgan ko‘rsatkich 2024-yilga kelib 45,6 trillion so‘mgacha oshgan. Bu holat sanoat korxonalarida texnologik modernizatsiya, ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va eksportga yo‘naltirilgan mahsulotlar ulushining oshgani bilan izohlanadi.

Eksport hajmi ham izchil o‘shib borgan - 2020-yildagi 1,9 mlrd. AQSh dollaridan 2024-yilda 4,02 mlrd. dollargacha yetgan. Bu natija O‘zbekistonning global bozorlar bilan integratsiyalashuvi, xalqaro sifat standartlariga mos ishlab chiqarish jarayonlarini joriy etishi va logistika infratuzilmasini yaxshilash bo‘yicha ko‘rilgan kompleks chora-tadbirlar samarasi hisoblanadi. Ayniqsa, Yevropa va Osiyo bozorlariga eksport hajmining ortishi “yashil sertifikatlar” va ekologik standartlarga javob beruvchi mahsulotlarga bo‘lgan talabning kuchaygani bilan bog‘liq.

Energiya samaradorligi ko‘rsatkichlarida ham ijobiy siljish kuzatilmoqda. 2020-yilda 1 million so‘mlik mahsulot ishlab chiqarish uchun o‘rtacha 1460 kVt/soat energiya sarflangan bo‘lsa, 2024-yilga kelib bu ko‘rsatkich 1160 kVt/soatga kamaygan. Bunda sanoat korxonalarida energiya tejovchi texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish liniyalarini modernizatsiya qilish va chiqindisiz texnologiyalarga o‘tish muhim o‘rin egallagan. Shu bilan birga, ishlab chiqarish jarayonlarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish ulushi

³⁰ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan

ham sezilarli ravishda oshgan - 2020-yildagi 5,2 foizdan 2024-yilda 12,7 foizgacha ko'tarilgan. Bu holat mamlakatda "yashil energetika" infratuzilmasi rivojlanayotganligi, quyosh va shamol elektr stansiyalarining sanoat zonalarida bosqichma-bosqich joriy etilayotgani bilan izohlanadi.

Biroq, mazkur o'sish ko'rsatkichlariga qaramay, ayrim tizimli muammolar saqlanib qolmoqda. Jumladan:

- energiya samaradorligi hali ham rivojlangan davlatlardagiga nisbatan past darajada qolmoqda. Masalan, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti(OECD)ga a'zo davlatlarida ushbu ko'rsatkich o'rtacha 800–900 kVt/soatni tashkil etadi;

- innovatsion texnologiyalarni keng joriy etishda korxonalar moliyaviy cheklolarga duch kelmoqda. Xususan, kichik va o'rta korxonalar energiya tejovchi uskuna va texnologiyalarni xarid qilishda kredit va grantlarga to'liq kira olmayapti;

- hududiy farqlar ham mavjud: poytaxt va sanoat markazlarida modernizatsiyalash jarayonlari tezroq kechayotgan bo'lsa, chekka hududlardagi korxonalar ortda qolmoqda.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi yechimlar tavsiya etiladi:

1. Moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarini kengaytirish - yashil texnologiyalarni joriy etayotgan korxonalar uchun soliq imtiyozlari, subsidiyalar va past foizli kreditlarni joriy etish.

2. Hududiy sanoat zonalarini yashil klasterlarga aylantirish - bu orqali qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan birgalikda foydalanish va resurslarni tejimli ishlatish imkoniyati yaratiladi.

3. Texnologik transfer va xalqaro hamkorlikni kengaytirish - Yevropa Ittifoqi, Xitoy va Janubiy Koreya kabi mamlakatlar bilan hamkorlikda ilg'or ishlab chiqarish texnologiyalarini mahalliy sanoatga olib kirish.

4. Kadrlar salohiyatini oshirish - innovatsion ishlab chiqarish jarayonlarini boshqaradigan mutaxassislarni tayyorlash va qayta o'qitish dasturlarini yo'lga qo'yish.

Umuman olganda, yo'qorida keltirilgan statistik ko'rsatkichlar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston to'qimachilik sanoatida innovatsion faoliyat va yashil iqtisodiyot tamoyillarini birlashtirish orqali barqaror o'sish uchun zarur poydevor shakllanmoqda. Bu jarayonni jadallashtirish esa davlat siyosati, xususiyl sektor investitsiyalari va xalqaro hamkorlikning uyg'unligini talab qiladi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsion xatarlarni samarali boshqarish va hududiy "yashil" iqtisodiyot mexanizmlarini rivojlantirish orqali to'qimachilik tarmog'ida quyidagi natijalarga erishishga yordam beradi:

- resurslardan foydalanish samaradorligi 20 –30 % gacha oshirish;
- ishlab chiqarish jarayonlarida chiqindilar va karbon izi sezilarli darajada kamaytirish;
- korxonalarning xalqaro “yashil” sertifikatlarga ega bo‘lishi orqali eksport bozorida raqobatbardoshligini kuchaytirish;
- hududiy sanoat siyosati barqaror rivojlanish tamoyillariga moslashtirish.

Shunday qilib, innovatsion xatarlarni boshqarish, ekologik siyosat bilan integratsiya qilish nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki barqaror rivojlanish strategiyasining muhim tarkibiy qismiga aylanadi.

Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, O‘zbekiston to‘qimachilik sanoati so‘nggi yillarda ishlab chiqarish hajmi, eksport ko‘rsatkichlari va energiya samaradorligini oshirishda sezilarli yutuqlarga erishdi. Bu jarayon innovatsion texnologiyalarni bosqichma-bosqich joriy etish, ishlab chiqarish infratuzilmasini modernizatsiya qilish va xalqaro standartlarga mos mahsulot ishlab chiqarishga qaratilgan siyosat natijasi hisoblanadi. Shu bilan birga, hududiy miqyosda “yashil” iqtisodiyot tamoyillarini tatbiq etish sanoatning barqaror rivojlanishida muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda.

Biroq olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, innovatsion xatarlarni boshqarish mexanizmlari hali to‘liq shakllanmagan. Ayrim korxonalar innovatsion texnologiyalarni joriy etishda moliyaviy resurslar yetishmasligi, texnik bilimlar va malakali kadrlar tanqisligi kabi muammolarga duch kelmoqda. Hududiy farqlar ham muhim masala bo‘lib qolmoqda - poytaxt va yirik sanoat markazlarida yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayoni tezroq kechayotgan bo‘lsa-da, chekka hududlardagi ishlab chiqarish subyektlari bu borada orqada qolmoqda. Bundan tashqari, energiya samaradorligi ko‘rsatkichlari hali ham Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti(OECD)ga a‘zo davlatlar darajasidan ancha past bo‘lib qolmoqda, bu esa texnologik modernizatsiya jarayonlarini jadallashtirish zarurligini ko‘rsatadi.

Mazkur muammolarni hal etish maqsadida quyidagi amaliy takliflar ilgari suriladi:

1. Innovatsion xatarlarni baholash va boshqarishning integratsiyalashgan tizimini yaratish. Korxonalarda innovatsion xatarlarni monitoring qilish, ularni moliyaviy, texnologik va ekologik jihatdan baholash imkonini beruvchi raqamli platformalar joriy etilishi zarur.
2. Yashil investitsiya mexanizmlarini kengaytirish. Innovatsion texnologiyalarni joriy etayotgan va qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanayotgan korxonalar uchun soliq imtiyozlari, grantlar va preferensiyalar tizimini kuchaytirish lozim.

3. Hududiy sanoat klasterlarini “yashil” klasterlarga aylantirish. Bu orqali resurslardan birgalikda foydalanish, qayta tiklanuvchi energiya infratuzilmasini joriy etish va chiqindilarni kamaytirish imkoniyatlari oshadi.

4. Xalqaro hamkorlik va texnologik transferni kuchaytirish. Rivojlangan davlatlar bilan hamkorlikda ilg‘or ishlab chiqarish texnologiyalarini olib kirish, hamda xalqaro sifat va ekologik standartlarga moslashish jarayonlarini jadallashtirish zarur.

5. Kadrlar salohiyatini oshirish. Innovatsion ishlab chiqarish jarayonlarini boshqarish bo‘yicha malakali mutaxassislarni tayyorlash va qayta tayyorlash bo‘yicha maxsus o‘quv dasturlari tashkil etilishi lozim.

6. Hududlar kesimida maqsadli dasturlarni ishlab chiqish. Chekka hududlardagi korxonalar uchun maxsus texnik yordam va moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini joriy etish orqali ularning innovatsion salohiyatini oshirish mumkin.

Umuman olganda, to‘qimachilik sanoatida innovatsion xatarlarni samarali boshqarish va hududiy “yashil” iqtisodiyot mexanizmlarini takomillashtirish iqtisodiy o‘rnatishning sifat jihatidan yangi bosqichiga o‘tish imkonini beradi. Bu esa nafaqat sanoatning raqobatbardoshligini oshiradi, balki ekologik barqarorlikni ta‘minlash, xalqaro bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish va hududiy tengsizliklarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. OECD (2023). *Innovation, Green Growth and Sustainable Development*. OECD Publishing.

2. UNIDO (2022). *Sustainable Textile Production: New Technologies and Practices*. Vienna: United Nations Industrial Development Organization.

3. European Commission (2023). *EU Strategy for Sustainable and Circular Textiles*. Brussels.

4. World Bank (2023). *Green Transition in Central Asia: Policy Directions and Investment Opportunities*. Washington, DC.

5. IEA (2022). *Innovation Gaps in Clean Energy Technologies*. International Energy Agency.

6. Karimova, N. (2023). “To‘qimachilik tarmog‘ida ekologik innovatsiyalarni rivojlantirishning zamonaviy yo‘nalishlari.” *Iqtisodiyot va innovatsiyalar jurnali*, №4, 45-53.

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 1-iyuldagi “Yashil iqtisodiyotga o‘tish strategiyasi” to‘g‘risidagi PQ-220-son qarori.

8. International Energy Agency. “Sustainable Textile Production and Energy Efficiency.” IEA Report, 2024.

9. World Bank. "Green Transformation in Manufacturing Industries." Washington, 2023.
10. UNIDO. "Innovation and Environmental Risk Management in Developing Economies." Vienna, 2023.
11. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. "Yashil iqtisodiyot bo'yicha hududiy hisobot." Toshkent, 2024.
12. OECD. "Regional Green Growth Strategies and Industrial Clusters." Paris, 2024.
13. ISO. "ISO 14001: Environmental Management Systems." International Organization for Standardization, 2023.
14. Global Green Finance Platform. "Green Investment Mechanisms in Emerging Economies." Geneva, 2024.
15. European Commission. "Green Clusters and Regional Innovation Systems." Brussels, 2023.
16. McKinsey & Company. "The Green Transformation of Textiles: Risk, Digitalization, and Growth." Global Report, 2024.
17. International Energy Agency. (2023). *Industry direct CO₂ emissions in the Sustainable Development Scenario, 2000–2030*. IEA. <https://www.iea.org/data-and-statistics/charts/industry-direct-co2-emissions-in-the-sustainable-development-scenario-2000-2030>.
18. World Bank. (2022). *Green transformation in manufacturing industries*. World Bank Publications. <https://www.worldbank.org>.
19. United Nations Industrial Development Organization. (2022). *Innovation and environmental risk management in developing economies*. UNIDO. <https://www.unido.org>.
20. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. (2024). *Yashil iqtisodiyot bo'yicha hududiy hisobot*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi rasmiy nashri. <https://www.mf.uz>.

“QURILISH SOHASI FAOLIYATIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH”

Alimov Olimjon Sultanmuratovich

Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti

“Biznes boshqaruv moliya” kafedrası Katta o'qituvchisi

E-mail: olimjonalimov111@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada qurilish sohasida raqamli transformatsiya jarayonlarini takomillashtirish asosiy yo'nalishlari, afzalliklari va mavjud muammolari tahlil qilinadi. Raqamli transformatsiya – qurilish loyihalari, boshqaruv va monitoring jarayonlarida zamonaviy axborot- kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish orqali samaradorlikni oshirish, xarajat va vaqtni kamaytirish imkoniyatini beradi. Mahalliy olimlar va amaliyotchilar fikriga

Ingliz tili muharriri: Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi
Musahhih: Vaxabova Marfua Mirkamalovna
Sahifalovchi va dizayner: Zoirov Sardor Ziyodin o'g'li

2- TOPLAM

2- MAXSUS SON /2025

© Materiallar ko'chirib bosilganda, **“Management and Economics Scientific Research Journal”** jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pulli asosda chop etiladi.

El. pochta: journals@timeedu.uz

Tel.: +998 95 651 90 00

“Management and Economics Scientific Research Journal” jurnali 19.09.2024-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 404368-son reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. Litsenziya raqami:

C-5669639

PNFL: 308906510

Manzilimiz: Toshkent shahar Yakkasaroy tumani
Shota Rustaveli ko'chasi, 114